

Wat is er toch met die zaterdagen, deel zoveel – en vlaggetjesdag deel 2

Analyse van Lex: Ja hoor, het is weer zaterdag. Wijd uiteen liggende isobaren met een H boven Scandinavie, een koufront boven Noord Frankrijk dat zich uitstrekt van boven Engeland/Schotland in een boog over Midden Europa tot aan Oekraïne. Dat hebben we dus al gehad, weinig van gemerkt overigens. Wind, als die er al is, zwak tot matig uit NW tot NO richting. Mogelijk wel een wat koude ondertoon waardoor de kracht mee zou kunnen vallen. Hou er vandaag rekening mee dat de zonkracht stevig is want er is nauwelijks bewolking. Zonnebrandcreme mee, goed smeren en lekker oefenen met de zeilen. Van malen zal wel niet veel komen maar het kan altijd meevallen.

Het KNMI vindt er dit van: *zaterdag is het zonnig. De middagtemperaturen variëren van 25°C in het noorden tot 30°C in het zuiden en zuidoosten. De wind komt uit oost tot noordoost en wordt matig, in de middag aan zee vrij krachtig en boven de Wadden mogelijk krachtig. (Bron: KNMI)*

Vragen over het huiswerk

Bekijken lesmodules vang, molenwielen, bovenas

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen onbelast en welke belast?
2. Noem van voor naar achter de onderdelen van de gietijzeren bovenas.
3. Wat kan er gebeuren bij straf vangen van de molen in de winter bij vorst?
4. Waar dienen de vulstukken voor, waar zitten ze en hoe worden ze ook wel genoemd?
5. Hoe ziet een insteekkop eruit, hoe zit hij vast en hoe ziet de pen eruit?
6. De vangbalk heeft te laag gelegen, is verstoken en nu loopt de vang aan. Waar kun je dit aanlopen verwachten en wat kun je eraan doen?
7. De molen staat op de vang maar begint langzaam achteruit te draaien. Wat moet je doen en wat vooral niet?
8. Het buikstuk van de vang loopt aan. Wat kan er aan de hand zijn? Wat is een voorlopige oplossing?
9. Hoe worden de diverse delen van de vang op hun plaats gehouden?
10. Waarom werkt een trommelvang nooit met een duim?
11. Wat is de verhouding vijzel:gevlucht; scheprad:gevlucht; maalsteen:gevlucht en pelsteen:gevlucht?
12. Wat zijn de onderdelen van het bovenwiel?
13. Waar dient het spiegelgat voor?
14. Bij wat voor molens kun je i.p.v. een bovenbonkelaar een schijfloop verwachten en waarom?
15. Wat is het verschil tussen een bovenbonkelaar en een onderbonkelaar?
16. Waar dienen soms de dubbele rij kammen voor bij onderbonkelaars?
17. Wat zijn dollenwielen en wat sterwielen? Noem voorbeelden.
18. Wat is een schietstaaf?

Antwoorden bij de vragen over het huiswerk

Bekijken lesmodules vang, molenwielen, bovenas

1. Welke zeilvoering kunnen we vandaag toepassen onbelast en welke belast?
Aangezien er weinig wind te verwachten is alles er maar voor en hopen dat de molen draaien wil. Belast zal het wel niets worden.
2. Noem van voor naar achter de onderdelen van de gietijzeren bovenas.
Walpen, askop, waterhol, hals, aslichaam met ribben, pen.
3. Wat kan er gebeuren bij straf vangen van de molen in de winter bij vorst?
Gietijzer is tamelijk broos en zeker in de winter kan bij straf vangen asbreuk ontstaan, vooral tussen de hals en het bovenwiel.
4. Waar dienen de vulstukken voor, waar zitten ze en hoe worden ze ook wel genoemd?
Vulstukken zitten om de bovenas en vullen het gat op van het bovenwiel. Ze worden ook wel boshouten genoemd.
5. Hoe ziet een insteekkop eruit, hoe zit hij vast en hoe ziet de pen eruit?
De insteekkop bestaat uit roedgaten, een waterhol en een hals waaraan vleugels zitten die in de houten bovenas in ingezaagde kepen worden ingelaten en vastgezet met stroppen. De houten pen wordt voorzien van een ijzeren muts.
6. De vangbalk heeft te laag gelegen, is verstoken en nu loopt de vang aan. Waar kun je dit aanlopen verwachten en wat kun je eraan doen?
Doordat de vang weer harder aan het sabelstuk kan trekken zullen de vangstukken wat lager komen te zitten en kunnen boven aan gaan lopen. Vooral linksboven zal dit het geval zijn. Oplossing is een plankje tussen de rijklamp en rust te plaatsen zodat het schouderstuk wat hoger komt te zitten.
7. De molen staat op de vang maar begint langzaam achteruit te draaien. Wat moet je doen en wat vooral niet?
Wat er verder ook gebeurt, **BLIJF MET JE VINGERS VAN DE TERUGLOOPPAL AF**. Dit kost kammen en de molen loopt een hoop schade op. Krui de molen uit de wind en mocht je vanuit het luik van de kruizolder bij de vangbalk kunnen probeer dan extra vangkracht te creëren door eraan te hangen. Men suggereert wel eens om op de balk te gaan zitten als extra gewicht. Niet doen, veel te gevaarlijk. Zodra de molen stilstaat, roeketting erop. Daarna het zweet van je voorhoofd en handen wissen.
8. Het buikstuk van de vang loopt aan. Wat kan er aan de hand zijn? Wat is een voorlopige oplossing?
Een aanlopend buikstuk wijst op een verzakking van de bovenas. Een tijdelijke oplossing kan zijn als er een plankje tussen de rust en rijklamp zit, dit weg te halen. Controleren waardoor de bovenas is verzakt is echter noodzakelijk. Meestal duidt het op mankementen bij de windpeluw of voeghouten (doorgezakt of verrot), ook het inzakken van het stapelhout en/of de kwastvrije plankjes onder het halslager. Niet te lang mee doordraaien dus.
9. Hoe worden de diverse delen van de vang op hun plaats gehouden?

Het sabelstuk wordt met de lendestut op de plaats gehouden, kop- en schouderstuk met vorkstutten, teenstuk hoeft niet en het buikstuk met een kettinkje.

10. Waarom werkt een trommelvang nooit met een duim?

Bij de trommelvang wordt de vangbalk rechtstandig opgetrokken en niet uitgezwaaid. Dit is dus altijd een klinkvang.

11. Wat is de verhouding vijzel:gevlucht; scheprad:gevlucht; maalsteen:gevlucht en pelsteen:gevlucht?

Vijzel:gevlucht = 2:1, scheprad:gevlucht= 1:2, maalsteen:gevlucht= 6:1 en pelsteen:gevlucht= 9:1. N.B. dit is globaal, er is meestal enige afwijking.

12. Wat zijn de onderdelen van het bovenwiel?

Kruisarmen en (soms) spouwarmen, plooistukken, achter- en voorvelg, (soms) belegstukken, kammen.

13. Waar dient het spiegelgat voor?

De bovenas wordt door het spiegelgat gestoken, dan ter plaatse met de boshouten opgevuld.

14. Bij wat voor molens kun je i.p.v. een bovenbonkelaar een schijfloop verwachten en waarom?

Bij molens die veel kracht moeten leveren zitten vaak schijflopen i.p.v. bovenbonkelaars. Schijflopen zijn sterker doordat er twee schijven zijn waartussen de staven zitten die op het bovenwiel lopen.

15. Wat is het verschil tussen een bovenbonkelaar en een onderbonkelaar?

Is er niet, hooguit dat de onderbonkelaar ondersteboven aan de koningsspil zit aan de onderkant.

16. Waar dienen soms de dubbele rij kammen voor bij onderbonkelaars?

De onderbonkelaar kan met het spilkef licht en zwaar werk aandrijven. In neutrale stand draaien de kammen van de bonkelaar juist voor en achter langs de kammen van het stilstaande vijzelwiel.

17. Wat zijn dollenwielen en wat sterwielen? Noem voorbeelden.

Dollenwielen zijn voor licht werk, lijken een beetje op schijflopen maar dan zonder bovenschijf. Ze worden gebruikt o.a. in de oliemolen voor het roerijzer van de vuister en worden dan spinbol genoemd. Sterwielen hebben de kammen aan de buitenkant zitten zoals bijv. het spoorwiel maar ook het varkenswiel.

18. Wat is een schietstaaf?

Een schietstaaf wordt gebruikt als vervanging als er in een bonkelaar een staaf is gebroken. Hij heeft een vierkante onderkant en rond van boven. Hij kan van boven af worden ingestoken en vastgezet.

